

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi

BENĞİ World Journal of Yörük-Türkmen Studies

ISSN: 2717-6584

Türk Eğitim Politikaları Sorunları

Issues Of Turkish Educational Policies

DOI: 10.58646/bengi.1233810

*Muhammet Mustafa Çörtük**

*Gökhan Çörtük***

Özet

Eğitim, geçmişten bugüne değin insanların kalkınma ve refah yaşam sürme amacı için araç konumunda olmuştur. Bu eğitim aracını düzenli şekilde kullanabilmek nihai amaç olan refah yaşama ulaşmayı sağlamaktadır. Bunun için de eğitim aracını sistematik ve sürdürülebilir politikalar ile düzenlemek gerekir.

Ülkemiz eğitim politikalarına değindiğimiz bu çalışmamızın amacı ülkemiz eğitim politikaları konusunda yaşanan sorunları tespit etmektir.

Anahtar Kelimeler: Türk eğitimi, Türk eğitim tarihi, Eğitim politikaları, Eğitim politika sorunları

* **Sorumlu Yazar/Corresponding author:** Bağımsız Yazar, mmustafacortukk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6928-736X.

Atıf/Citation: Çörtük M.M., Çörtük, G. (2023). Türk Eğitim Politikaları Sorunları. *BENĞİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi*. 2023 (1), 151-172.

Abstract

From past to present, education has been a tool for people's development and welfare. To achieve the targeted happiness to be trained to cultivate this educational tool. For this, it is necessary to organize the education tool with systematic and sustainable policies.

The aim of this study, in which we refer to the education policies of our country, is to identify the problems experienced in our country's education policies.

Keywords: Turkish Education, Turkish Education History, Education Policies, Education Policy Issues

Giriş

Eğitimin tarihi insanlık tarihi ile birlikte anılır ve birbirinden ayrılamaz. Bu doğal bir süreçtir çünkü; eğitim doğum ile başlar ve hayat boyu devam eder. Hayat boyu süren bu süreç bazen bir şeyleri kendisi tek başına bazende çevrenin desteğiyle öğrenir. Eski çağlardan beri hep değerli görülen eğitim faaliyetleri süregelen zaman içerisinde pek çok değişim yaşamıştır ancak eğitimin ilerlemeye ve öğretmeye olan sadakatı asla değişmemiştir. Eğitimde zamanla yaşanan bu değişimler bazen birtakım sorunlara bazense birtakım ilerlemeye sebep olmuştur.

Eğitimin tarihi insanlık tarihi kadar eski olmasının yanı sıra toplumsal hayatın farklı yönlerine ilişkin bilgiler ve bu bilgilerin gelecek nesillere aktarılması adına yazının icadı çok önemli bir gelişmedir. M.Ö. 3000-3500 Mezopotamya’ da icat edilen yazı, bilginin gelecek nesillere daha kolay ve korunarak aktarılmasında büyük pay sahibi olmuştur. 5000 yıldan eski bir geçmişe sahip olan yazı, insanların deneyim ve tecrübelerini o zamandan bu zamana taşımakla önemli bir rol üstlenmiştir.

Eğitim temelinde ilk çağlarda olduğu gibi ailede başlar. Aile kurumunun işlevlerinden birisi olan eğitim ve sosyalleştirme; çocuğun yaşadığı topluma entegrasyonunu ve yaşamsal birtakım bilgi ve beceri ile donatılmasını sağlar. En nihayetinde aile bebeği topluma katmak için yetiştirir. Daha sonra zamanla aile bu görevi kurumsal ve müfredatlı bir yapı olan eğitim ile paylaşmıştır. Bir çatı altında eğitim; bir amacı gaye edinmektedir. Bu gaye toplumun amaçları doğrultusunda bir müfredat ile verilmiştir. Toplumlar kendi ideolojik yapılarını verdikleri eğitim yoluyla bireylere iletirler. Toplumlar kendi kültürel değer ve birikimlerini eğitim aracılığı ile gelecek nesillere taşır. Eğitimin gelecek nesillere taşınma arzusu zamanla eğitimi politikleştirmiştir. Eğitimin verilmesi ve toplumdan topluma aktarılması yöntemi değişmektedir. Ancak her toplum için eğitim vazgeçilmez bir argümandır.

Eğitimin tanımını yapacak olursak en bilindik haliyle istendik yönde davranışlarında değişiklik meydana getirme sürecidir. Bu istendik yön toplumun istediği, benimsediği değerleri ilke edinen bir sistemden bahsetmektedir. Bu tanımda diğer dikkat etmemiz gereken şey ise eğitim bir süreç oluşudur. Bu süreç uzun soluklu ve geleceğe dönük bir programı konu edinir.

“Eğitim politikası, en kısa tanımla toplumun ve devletin ihtiyaç duyduğu yönde vatandaşların okullar aracılığıyla yetiştirilmesidir. Şüphesiz her toplum, gelecekte var olmasını istediği bir birey yetiştirmek ister. Hükümetler bu yönde eğitim politikaları

uygulamaları hazırlar. Bazen hükümetler, yaratmak istediği toplum düzenine göre politikalar belirler (Yıldız, vd, 2016: 27). Bu politikalar doğrultusunda örölmüş eğitim ile bireylerden istenilen yöne bir uyarlanma beklenir. Bu uyarlanma ne kadar fazlaysa eğitim de o kadar başarılıdır. Bu başarıyı yakalayabilmek için çeşitli yöntem ve teknik kullanılır. Bu yöntem ve teknikler yenilikçi olmalı ve günün teknolojisi kullanılarak oluşturulmalıdır. Milli bir kimliğe sahip olan eğitim politikaları kendi yurttaşlarını, kendi kültürlerini, gelenek ve göreneklerini, bilgi ve birikimlerini gelecek nesillere aktarmak ve yaşatmak üzere taşır.

Geçmişten bugüne Türk Milleti, eğitimi ötelememiş ve eğitimi değerli görmüştür. Ailede başlayan temel eğitim ileriki zamanlarda medrese ve okul çatısı altında bir plan program dahilinde öğretim vermiştir. Toplumun ve çağın beklentileri doğrultusunda şekil alan eğitim kurumu bazen dini bazen ise müspet bilimlere ağırlık vererek kendi politikasını oluşturmuştur. İlk Çağ'da kendini korumaya ihtiyacı olan Türklerin eğitim politikası da savaş teknikleri ve esas geçim kaynakları olan hayvancılık üzerineydi. Daha sonra İslamiyet'i benimseyen Türkler verdikleri eğitimde dini değerleri eğitimin temelinde aldılar. Din temelli eğitim verdiler. Din temelindeki eğitim verilirken ise toplumun benimsediği değer yargıları gelecek nesillere olduğu gibi aktararak statik bir eğitim anlayışı hakimdi. Bu statiklik dini ilim öğretiminde olmasının yanı sıra müspet pozitif bilimlerin öğretiminde yenilikçi eğitim metotları da kullanılıyordu.

Modern ve çağdaş anlamda eğitim kurumları XVIII. yüzyıl sonlarında başlar. XVIII. y.y. diğer adıyla "Aydınlanma ve Eğitim Yüzyılı" özellikle Batı Avrupa ülkelerinde eğitimin dinin statik yapısından koparak sekülerleşmesi ile olmuştur. Bu kopuş ile birlikte dini eğitimden vazgeçilmiştir. Eğitimdeki ruhban sınıf hegemonyası giderek son bulmuş ve pozitif bilimler giderek önem kazanmıştır.

16. yüzyılda Rönesans, 18. Yüzyılda Aydınlanma Hareketi ve ardından hızla yaşanan Sanayi Devrimi ile, toplumda yaşanan radikal değişim ve dönüşümler yeni bir eğitim felsefesinin temellerini inşa etmiştir. Bu dönemlerde aklın üstünlüğü ön plana çıkarılmış; düşünce özgürlükleri ve evrensel olma gayesi, eğitim alanlarında ilerlemenin tek ölçütü olmuştur. Söz konusu değerleri üreten Avrupa, eğitim kurumunda yaratmış olduğu farklılıklarla eğitimde diğer milletler karşısında üstün duruma geçmiştir.

Osmanlı Devleti, Avrupa'da yaşanan değişimlere uyum sağlayamamıştır. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin, dünyadaki değişimlerden haberdar olmaması gibi basit bir söylemden ileri gelmiştir. Ancak Osmanlı Devleti değişimleri takipten geri kalmamıştır.

Osmanlı Devleti, yaşanan değişimleri takip etmesine rağmen eğitim sistemini statik bir kurum olarak devam ettirmiştir. Bunun sebeplerinden biri; Osmanlı Devleti'nde medreselerin, bilimsel açıdan üretim yapmamış olup; eğitim anlayışını yalnızca dini eğitimlerle kısıtlamış olmasıdır. Cumhuriyet Dönemi'nin kurulması ile birlikte eğitim sorunları, özellikle Fransa'nın eğitim sistemini takip ederek, çözülmeye çalışılmıştır. Nitekim Fransa'da yaşanan toplumsal sorunlar, Türkiye'de yaşanan toplumsal sorunlarla benzerlik gösteriyor olması gerekçesi ile eğitim sistemiyle ilgili değişimler dikkate alınmıştır (Şenkaloğlu, 2021: 31).

Cumhuriyet Dönemi, modernleşmenin ülkemizde hız kazanması ile eğitim felsefesini de derinden etkilemiştir. Türk Modernleşmesi olgusu ile heterojen toplum yapısı değil homojen toplum yapısı kabul görmüş; iş birliği ve birliktelikler reddedilmiş, iş bölümü anlayışı öngörülmüştür. Artık, dışa açık olmayan bir toplum dayatması "modernleşme" kavramını ifade eder bir hal almıştır (Çetin, 2003: 26).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan bir başka yenilik ise; yazının ıslahı meselesidir. Bu mesele Tanzimat Dönemi'nde dilde sadeleşme meseleleri ile ilk kez tartışmaya açılmıştır. O dönemler Türkçülük akımının güçlenmesi, dilde sadeleşmeyi de hızlandırmıştır. Atatürk, uzun yıllar Türk dilini incelemiş, Türk dili evriminin uygulayıcısı olmuştur. Atatürk'ün Türk diline önem vermiş olmasının sebebi ise milli his ile dil arasındaki bağın güçlü olmasındandır. Amacı, Türk dilinin dünya arasında yerini belirlemesi ve yabancı diller boyunduruğundan kurtarmak olmuştur. Dil devrimi, yapılan harf devrimi ile iyice hızlandırılmış, harfler değiştii zaman yeni harflere uygun düşmeyen Arapça sözcükler ise kullanımdan düşmüştür. Okullardaki öğretim kesin olarak yeni harflerle yapılmaya başlanmıştır. Yeni harflerle yazı yazma ve Türk diline hâkim olma konusunda yetişkinlerin de öğrenebilmesi için Millet Mektepleri açılmıştır (Korkmaz, 1992: 7).

1. Türk Eğitim Tarihi

İnsanın olduğu her yerde eğitim vardır. Eğitim, hayat boyu devam eden zihinsel bir süreçtir. Atalarımız her dönemde eğitime önem vermiştir. İslamiyet Öncesi Türklerde eğitim, şimdiki gibi örgün ve özel sınıflarda ve ayrı bir dal olarak olmasa da toplum eğitimi, mesleki eğitim, din eğitimi vb. gibi sınıflandırabiliriz. İslamiyet Öncesi dönemde sözlü kültürün hâkim olduğu eğitim bu kültürün özelliklerine uygun şekilde yapılmaktadır. İslamiyet öncesi atalarımızın eğitim anlayışının daha çok yaygın eğitim şeklinde olduğu

anlaşılmaktadır. İslamiyet öncesi Türklerde göçebe yaşam tarzından dolayı sanat, mimari, yazı vb. gelişmeler gecikmiş ve yaşam biçimine göre şekillenmiştir. Köktürkler çoğu yönden Hunlar'a benzerlik gösterirken; Uygurlar yaşam tarzı, benimsedikleri din, yazı kültür ve sanat yönünden Hunlara göre farklılık göstermiştir (Hali- vd., 2017: 9)

Orta Çağ Türk-İslam Dünyasında eğitim hayatına bakacak olursak İlk kez İslam dinini benimseyen Türkler, yeni benimsedikleri dinde eğitim faaliyetlerine de devam etmişlerdir. Örgün eğitimin merkezi olan Medreseler aracılığıyla hem dini hem de pozitif bilimlerde eğitim görmüşlerdir. İlk Türk-İslam medreselerini Karahanlılar Dönemi'nde görürüz. Bu medreselerde dini eğitimin yanı sıra mimarlık, mühendislik, matematik, felsefe gibi derslerde okutulmuştur. Maddi imkânı olmayan öğrencilere yönelik İlk burslu öğrencileri de Karahanlılar Devleti zamanında görürüz. Türk-İslam eğitim sisteminde çok önemli bilginlerde yetişmiştir. Farabi, İbni Sina, Biruni, Gazali vb. birçok bilgin bu medreselerde yetişmiştir. Bu eğitimin yanı sıra usta-çırak ilişkisine dayalı mesleğe yetiştirme-eğitme kültürü de hakimdi. Esnafar aracılığıyla verilen bu eğitim Ahilik adı altında verilirdi. Osmanlı Devleti döneminde medreseler eğitim-öğretim veren en önemli kurumlardı. Daha çok ezberci bir eğitim olan Osmanlı Medreselerinde mezun olurken "icazet" adı verilen diplomalar verilirdi. Osmanlı Devleti klasik eğitim anlayışının yanı sıra batılı anlamda da eğitim faaliyetleri yürütmüştür. Batı'da yaşanan modernleşme ve değişim Osmanlı Devleti'nde de batı tarzında okulların açılmasına sebep olmuştur. Ancak Osmanlı Devleti'ndeki mutlakiyetçi katı tutum bu okulları Avrupa'da açılan okullar seviyesine getirememiştir. Savaşlarda yara olan Osmanlı Devleti askeri anlamda da kendisini yenilemek istemiş bu sebepten dolayı Avrupa tarzında askeri okullarda açmıştır. Bu okullarda beklenileni gerçekleştirilmemiştir.

2. Cumhuriyet Dönemi Eğitim

Cumhuriyet Dönemi öncesi Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş yıllarında da eğitime ve eğitim sisteminin niteliklerine oldukça önem verilmesi; Osmanlı Devleti'ne askeri ve siyasi alanlar başta olmak üzere pek çok alanda başarı getirmiştir. Osmanlı Devleti'nin bu kuvvetli yıllarında takip edilen eğitim politikaları, eğitim kurumlarının bozulmadan varlığını sürdürmesini sağlamıştır. Özellikle eğitim ve öğretimin fiili olarak uygulandığı ortamlar olan mektep, medrese gibi kurumlar, toplumsal düzeni sağlamakla kalmamış aynı zamanda toplumumuzun, uygarlığımızın gelişmesinde de rol oynamıştır (Kaya, 1993: 15).

3. Birinci Maarif Kongresi

Bugün ki anlamda eğitimden bahsedecek olursak bu modern eğitimin Türk tarihindeki temeli Tanzimat döneminde atılmaya başlanmıştır. Kurtuluş mücadelemiz devam ettiği sıralarda eğitim ötelenmemiştir. 15-22 Temmuz 1921 tarihlerinde tam da Kütahya-Eskişehir savaşları devam ederken Ankara’da Maarif Kongresi toplanmıştır. Milli eğitimin önemine vurgu yapılmış ve gerilememizin sebebinin eğitimdeki yenilikleri yakalayamamış oluşumuz olarak değerlendirilmiştir.

Ankara’da yapılan Kongre’ye 25 ilin maarif müdürü, darülmüallimin, sultani, idadi müdürleri, iptidaiye müfettişleri ile çoğunluğu Türkiye Muallimeler ve Muallimler Birliğinin üyelerinden oluşan öğretmenler katılmıştır. Kongre’de alınan kararlarla ilköğretimin süresinin altı yıldan dört yıla indirilmesi, çocukları hayata hazırlayacak programların oluşturulması, halkın gereksinim duyduğu lisan, din, hesap gibi derslerin yaygın eğitimle verilmesi, ilk ve orta öğretim programlarının köylü ve kentli nüfusun ihtiyaçlarına göre ayrı ayrı düzenlenmesi, sadeleştirilip uygulanabilir hale getirilmesi konularında tam bir görüş birliğine varılmıştır (Kılıç, 2015)

4. Tevhid-i Tedrisat Kanunu

Eğitimin tek çatı altında toplanması gerektiği fikrinin genel kabul gördüğü bu dönemde Manisa Milletvekili Vâsıf Bey ve elli arkadaşının önerisi ile TBMM’ye eğitim ve öğretimin birleştirilmesi ile ilgili bir yasa önerisi verilmiştir. Öneride Tanzimat’tan beri süregelen, ikili eğitim anlayışından vazgeçileceğini değişik fikir ve duyguda iki insan yetiştirilmeyeceğini, eğitim sisteminin artık tek bir millet yetiştireceğini belirtmişlerdir (Ergün, 1982: 135).

TBMM tarafından 3 Mart 1924 günü kabul edilen 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Türkiye’deki bütün bilim ve öğretim kurumları, Şer’iyye ve Evkaf Bakanlığı veya özel vakıflar tarafından idare edilen bütün medreseler ve okullar da Maarif Vekâletine bağlanmıştır. Ayrıca Şer’iyye Evkaf Bakanlığı bütçesinde okullar ve medreseler için konulan ödenekler Maarif Vekâleti bütçesine aktarılacaktır. Maarif Vekâleti dini bilgiler konusunda yüksek uzmanlar yetiştirmek üzere Darülfünunda bir İlahiyat Fakültesi ile imamlık ve hatiplik gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesiyle görevli memurların yetişmesi için okullar açacaktır. Bunların yanı sıra Müdafaa-i Milliye Vekâletine bağlı olan askeri rüşdiyeler ve idadilerle, Sıhhiye Vekâletine bağlı olan Darüleytamlar, bütçeleri ve öğretim kadroları ile birlikte Maarif Vekâletine bağlanacaktır (Düstur, 1924: 322).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim, Maarif Vekâletinin çatısı altında toplanmış, ikili eğitim anlayışı ortadan kaldırılmıştır. Böylece yeni, çağdaş bir ulus oluşturmanın yolu, eğitim ve öğretimin birleştirilmesi ile açılmış, çağın gerektirdiği eğitim programları uygulanmaya başlamış, ulusal ve laik eğitimin esasları benimsenmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile günümüz eğitim sisteminin temelleri atılmıştır (Alp, 2016: 58).

5. Yeni Türk Alfabesi'nin Kabulü

Türkiye'de alfabe değişikliğine doğru gidişin ilk önemli belirtisi, beynelmilel rakamların kabul edilmesi olmuştur. Kanun tasarısı, 20 Mayıs 1928 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde oybirliği ile kabul edildikten sonra, 23 Mayıs 1928 tarihinde bir Dil Heyeti kurulmuştur. Dil Heyeti'nin bünyesinde kurulan Dil Encümeni, birçok batı ülkelerinde kullanılan latin alfabe örneklerini inceleyerek yeni Türk alfabesini belirlemiştir. Mustafa Kemal Paşa da bu yeni Türk alfabesini, 9-10 Ağustos 1928 gecesi Sarayburnu'nda Gülhane Parkı'nda kamuoyuna duyurmuştur (Ülkütaşır, 2000: 59).

Harf İnkılâbının uygulanması için bütün hazırlıklar tamamlandıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 1353 sayılı "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun" teklifi verilmiştir. Kanun, TBMM tarafından oy çokluğuyla 1 Kasım 1928 günü kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa da onayladıktan sonra Kanun 3 Kasım 1928 günü Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Resmî Gazete, 1928:1030)

6. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Halk Eğitimi

Cumhuriyet Türkiye'sinin kuruluşunda vatandaşların büyük çoğunluğunun, temel eğitimden yoksun bulunması ve toplumda kısa zamanda bazı reformların gerçekleştirilmesinin zorunlu olması nedeniyle yaygın bir halk eğitimi yerine elit bir zümrenin yetiştirilmesini öngören bir politikanın benimsenmesi sonucunu doğurmuştur. Kurucular toplumda kısa zamanda yapılması arzu edilen temel reformların ancak böyle bir eğitimle yetişecek idealist liderlerin öncülüğü ile gerçekleşebileceğine inanmışlardır (Alkan, 2019: 45).

Harf inkılabından sonra Türk toplumunun ivedi bir şekilde okur-yazar hale getirilmesi gerekiyordu. Bu doğrultuda Millet Mektepleri okur-yazar oranının artmasında önemli söz sahibi olmuştur. Mustafa Kemal, yaptığı konuşmalarda her fırsatta okuma-yazma sorununa değinmiş ve ülkedeki her bireyin en azından okuma- yazma bilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda kendisine Millet mektepleri ve halk

dershanelerinin kurulması önerilmiştir. Mustafa Kemal topyekûn okuma- yazma seferberliği başlatmıştır. O dönem Maarif vekili olan Mustafa Necati Bey tarafından Bakanlıkta halk eğitimi birimi kurulmuştur. Bununla birlikte halk dershaneleri kurma çalışmaları neticesinde ilk halk dershanesi 1927’de kurulmuştur. Harf inkılâbından sonra bu dershaneler Millet Mektepleri çatısı altında teşkilatlanmış ve görevleri yeni harflerin halka öğretilmesi olarak kararlaştırılmıştır (Özadaşık, 1999: 243).

Millet Mektepleri sayesinde tüm halkın eğitilmesi için çalışmalar yapılmış ve eğitim ülkenin en ücra köşelerine kadar götürülerek, eğitimde fırsat eşitliği sağlanmaya çalışılmıştır. Fakat Millet Mektepleri, okuma-yazma seferberliğinin ilk zamanlarında tahmin edilen düzeye ulaşamamıştır. Bunun iktisadi, sosyal, kültürel birçok nedeni vardır. Bunlar: kurslar için verilen ödeneklerin yetersiz kalması, istenilen eğitim düzeyinin yetersiz olması, yerelde yöneticilerin istekli olmayışları, üretim araçlarındaki gelişmelerin henüz okuma yazma bilme ihtiyacı hissedilecek düzeyde olmaması, ekonominin temel direği olan tarıma makineleşme oranının henüz çok düşük olması gibi birçok sebep gösterilebilir (Kara, 2020: 122).

7. Yabancı Uzmanların Gözünde Türk Eğitim Reformu

Cumhuriyetin ilanından sonra eğitim alanındaki aksaklıklar giderilmek istenmiştir. Bunun için eğitim alanında yetkin kişilerin görüşlerine değer verilmiştir. Yabancı uzmanlarında fikirlerine önem verilmiş hatta bizzat ülkemize davet edilmişlerdir.

Ülkemize gelen ilk uzmanlardan olan John Dewey hazırlamış olduğu raporu 1924 yılında Maarif Vekâletlisine sunmuştur. Dewey raporunda Türk eğitiminin çok uzun süreli gelişme programlarına ihtiyacı olduğunu, bu programları gerçekleştirilebilecek uzmanların yetiştirilmesini, eğitim programlarını hazırlayacak komisyonların kurulmasını, öğretmenlerinin gereksinim duyduğu eğitim kaynaklarının tercüme edilip yayınlanması gerektiğini belirtmiştir. Okul binalarının öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi, ders araç gereçleri ile teçhiz edilmesini tavsiye etmiştir. Yine bu çerçevede okul mimarisi uzmanlarının yetiştirilmesini de önermiştir. Meslek ve sanat eğitimi veren okullarının geliştirilmesi gerektiğini, derslerin uygulamalı yapılmasını önermiştir. Seyyar kütüphaneler kurulmasını, bu kütüphaneler için mesleki bilgilere sahip kütüphaneciler yetiştirilmesini, öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesini, öğretmen okullarının geliştirilip iyileştirilmesini, Köy okullarına köy koşullarına göre yetiştirilmiş

öğretmenlerin gönderilmesini, bu okullarda köylü ve çiftçinin ihtiyaçlarına göre eğitim verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Dewey, 1939: 17).

Davet üzerine ülkemize gelen bir diğer isimse Alfred Kühne olmuştur. Mesleki eğitim konusunda önerilerde bulunmuştur. Kühne, okullarda öğrencilere pratik, faydalı bilgiler aktarılmasını, öğretmen okullarında bir uygulama bahçesi oluşturulmasını, Devlet Demir Yolları, ordu ve bahriyenin elinde bulunan okullarda çıraklık eğitimi verilmesini, yabancı dil olarak yalnızca Fransızcanın değil Almancanın da öğretilmesini, kadınların da çocuk bakımı, biçki ve dikiş gibi mesleki eğitim almalarını tavsiye eder (Başgöz, 1995: 92).

8. Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Felsefesi

20. yüzyılın başında 1900-1930 yılları arasında Kıta Avrupası'nda ve ABD' de “yeni eğitim” diye bir eğitim hareketi oldu. Bu hareket içinde mevcut eğitim kurumlarına ve okullara ağır eleştiriler yöneltilmeye başlandı. Bu eleştiriler özellikle çocuk gelişimi psikolojisinin bulgularından yararlanıyordu. Mevcut okullara ki bu okullar ‘eski okullar’ olarak karakterize ediliyordu, yöneltilen eleştirilerin ana hatları şöyleydi: ders saatlerini yapay bir biçimde parçalanması, birlikte yapılan öğretimin tekdüzeliği, sert birtakım programların aynen ve harfiyen uygulanması ve bunlara uyulması, sınav rezaleti, bu okulların öğrencileri hayata hazırlayamamaları, hayattan kopuklukları, okullardaki verbalizm ve kitaba bağlılık. “An’anevi okul” diye adlandırılan mevcut okulların bu dezavantajlarını ve yetersizliklerini gidermek için özellikle çocuğu merkez alan ‘yeni eğitim programları’ geliştirilmeye çalışıldı. Bu programların uygulanacağı okula da ‘faal okul’, ‘yeni okul’, eğitime de ‘yeni eğitim’ adları verilmiştir (Medici, 1972: 7-9).

1920’lerde ilköğretim alanında geçici bir “yeni eğitim” /deneycilik/ pragmatizm etkisi dışında Türk Eğitim Sistemi tüm cumhuriyet tarihi boyunca Ziya Gökalp’in savunduğu sosyolojizm kökenli Durkheimci bir eğitim sistemi olmuştur (Hesapçıoğlu, 2013: 132).

Gökalp’ in sosyolojisinin memleketimizde yaygın ve hâkim duruma geçmesinin asıl sebebinin onun evrimci bir görüşle analize tâbi tuttuğu Türk toplumunun sosyal yapısını nazarı itibari olarak geliştirdiği kültür-medeniyet düalizmi, Türkçülük cereyanı ve onun tabîi neticesi sayılan milliyetçilik mefkuresi ile zamanının siyasî cereyanlarını sentezci bir zihniyetle uzlaştırmaya çalışan “Türkçü-İslamcı-Batıcı” formülünde aramak gerekir. Z. Gökalp, sosyolojik olarak, E. Durkheim mektebinin bizdeki temsilcisi olarak bilinir.

Fransız sosyologu E. Durkheim, sosyal olayların izahını yine başka sosyal olaylarla yapar, bu olayların kaynağına “kollektif şuur” ya da “toplumsal vicdan” denilen kavramı koyar. Öte yandan, toplumların ilkel zamanlarında din hayatı ile ilgili usûl ve ayinlerin, sosyal hayatın bütün alanlarında hâkim olduğunu, zamanla artan bir işbölümü neticesi, diğer ilim dallarının dinden ayrılarak müstakil hale geldiğini ve sosyal hayatın diğer denge unsurlarını teşkil ettiklerini söyler (Celkan, 2006: 58).

9. Atatürk’ün Geleneksel Eğitime Bakış Açısı

Geleneksel eğitim hem kuruluş sistemi ve hem de özü yönünden milli değildir. Bu eğitim millî dil, millî tarih, millî sanat, yani topyekûn millî kültürün gelişmesine uygun değildir. Bunun gelişmesini engellemektedir. Bu ise, millî benlik duygusunun zayıflamasına yol açmıştır. Geleneksel eğitim, bütünüyle bilimsel zihniyete kapısını kapamıştır. Onun gözü bu dünyaya değil, öbür dünyaya çevrilmiştir. Bu sebeple de çağın gereklerine ve toplumun ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak bulunmaktadır. Geleneksel eğitim ve öğretim yöntemleri, yaratıcılığı engelleyici niteliktedir. Yalnızca ezberciliğe dayanmaktadır. Bu ise, yapıcı ve yaratıcı yeni nesillerin yetişmesini sağlamaktan uzak bulunmaktadır (Aytaç, 1983: 16)

Geleneksel eğitimi eleştiren Atatürk kendi eğitim programını milli karaktere sahip, bilim ve teknik temelinde, laik, ekonomik kaygı ve beklentiler tezahüründe bir politika olarak düşünmüştür.

10. Köy Enstitüsü ve Sonrası Türk Eğitimi

1940’lı yıllarda kısa süren bir Köy Enstitüleri uygulaması vardır. Fakat bu uygulama, belirtildiği gibi, kısa sürmüştür ve bu kısa sürüşünden dolayı genel felsefeyi etkilememiştir. 27 Aralık 1947 tarihinde ABD ile eğitimde bir işbirliği anlaşması imzalanır. Bu tarihten sonra 1950’li yıllarla birlikte eğitim sistemimizin felsefesinde/ paradigmasında yüzeyde bir kırılma görülür. Birçok eğitimcimiz yetiştirilmek ya da yüksek lisans, doktora öğrenimi için ABD’ye gönderilmeye başlanır. Bu eğitimcilerimiz yurda geri döndüklerinde Amerikan davranışçılığını eğitim sistemimize önerirler ve yerleştirirler. Eğitim sistemimiz o tarihten bu yana ABD etkisine girer. Aslında bu davranışçılık/ behaviorizm paradigması, pragmatist bir felsefe gibi gözükse de toplum kökenli bir sistemdir, Durkheim geleneği içindedir: birey, öğrenci edilgendir. Eğitim sistemimizdeki bu ABD etkisi ve davranışçılık 2000’li yıllara kadar artarak sürer. 90’lı yılların sonuna gelindiğinde Millî Eğitim

sistemimizde ikinci bir kırılma daha gündeme gelir. Bu kırılmanın esas adımı da Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan ve 2004-2005 eğitim öğretim yılında pilot okullarda uygulamaya konulan ilköğretim 1-5. sınıflar için olan programdır. Programın felsefesini oluşturmacılık/ konstruktivizm oluşturmaktadır. Böylece toplum kökenli bir Durkheimci eğitimin felsefesinden birey tabanlı bir eğitim felsefesine geçilmeye çalışılmaktadır (Hesapçıoğlu, 2013: 134).

11. Türk Milli Eğitimi'nin Genel Amaçları

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

- (Değişik: 16/6/1983 - 2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (Resmî Gazete, 1973).

12. Türk Milli Eğitimi'nin Özel Amaçları

Madde 3 – Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel

amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir (Resmî Gazete, 1973).

13. Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları

Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur (MEB, 2018).

14. Öğretim Programlarının Amaçları

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek,
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak,
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak(MEB, 2018).

15. Türkiye’ de Eğitim Sorunları

Türk eğitim sisteminin günümüzdeki yapılanması, 3 Mart 1924’te yürürlüğe giren ve ülkedeki tüm eğitim kurumlarının Millî Eğitim Bakanlığı eliyle devlet kontrolü altına alınmasını öngören düzenlemeye dayanır. Tevhid-i Tedrisat (öğretim birliği) adını taşıyan bu yasal düzenleme ile çoğulculuğa dayanan tüm eğitim kurumları ilga edilerek tüm aşamaları devlet tarafından belirlenen bir eğitim modeline geçilmiştir. Bu model, devlet eliyle eğitim yapılması düşüncesinden daha ileri giderek devlet dışı organizasyonların gerçekleştirmiş olduğu her türlü eğitim faaliyetini de yasaklamıştır. Merkeziyetçiliğe dayanan bu yapıda tüm düzenlemeler Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılır ve ülkenin tüm okullarında gelişmeler yetenek, ihtiyaç ve beklentiler gözetilmeden aynı şekilde

uygulanır. Bu uygulama, dönemin tüm dünyada revaçta olan “her ulusun kendi devletini kurma” ideolojisinin Türkiye’deki tezâhürü idi (Başdemir, 2012: 48).

Türkiye’de bugüne kadar milli eğitim sistemini geliştirmeye dönük olarak pek çok proje hazırlanıp gerçekleştirilmiş planlar, hedefler, politikalar, ilkeler belirlenip uygulamaya konulmuş; ancak, eğitimde beklenen sonuçlar bir türlü alınamamıştır. Milli Eğitim Şuraları’nda alınan kararlar ve 1963’ten bugüne kadar uygulanan beş yıllık kalkınma planlarındaki eğitim hedefleri ve politikaları incelendiğinde, alınan kararların hayata geçirilmesi yönüyle söylemle eylem paralelliğinin sağlanamadığı görülmektedir (Gelecek için Eğitim Raporu, 2010: 11).

Türk eğitim sistemini Tevhid-i Tedrisat kanunu şekillendirmektedir. 2012 yılında yürürlüğe giren 4 + 4 + 4 şeklindeki kesintili 12 yıllık zorunlu eğitim uygulaması da dâhil olmak üzere geçen 88 yıl içerisinde eğitim sistemimizde zaman zaman değişikliklere gidilmiştir. Zorunlu eğitimin süresi, 3 yıldan 12 yıla çıkmış, öğretmen okulları, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, ticaret lisesi gibi teknik eğitim veren liseler açılmış ya da akademik eğitime önem veren anadolu lisesi, fen lisesi ve anadolu öğretmen lisesi gibi tekdüzeliği esnetmeye çalışan okullar açılmıştır. Yüksek öğretime geçişte yapılan sürekli değişiklikler, yeni tür okulların açılması, değer (din) eğitiminin yeri gibi konularda sürekli ve âni olarak yapılan değişiklikler nedeniyle Türk eğitim sisteminde bir istikrar sağlanamamakta ve eğitim, siyasî bir çatışma alanı hâline gelmektedir. Yeni düzenleme de dâhil olmak üzere 1924’ten itibaren eğitim sisteminde köklü bir değişiklik yapılmamıştır. Oysa mevcut sistemde önemli yapısal sorunlar vardır ve bunlar, bazı aksaklıkların ortadan kaldırılması ile düzeltilebilecek türden değildir (Başdemir, 2012: 49).

Cumhuriyet Türkiye’sinde de başlangıçta, medreselerdeki ezberci öğretim şekli varlığını korumuştur. Açılan Batılı tarz okullarda pozitif bilimlere ait kavram ve kurallar “mutlak doğru bilgiler” olarak kabul edilmiş. Bu bilgilerin ezberletilmesine dayalı bir öğretim etkili olmuştur. Esasen bu durum büyük ölçüde bugün de varlığını sürdürmektedir. Geçen yüzyıllarda dini, ahlaki ve kültürel bilgilerin ezberletilmesine dayanan, sorgulamadan, eleştirmeden, yorumlamadan öğrenme şekli olan ezberci öğretim, Türkiye’de ilköğretimden üniversiteye kadar her kademedede varlığını sürdürmektedir. 2000 yılına kadar ders programları, ders kitapları ve öğretmenlerin genelini uygulaması olarak Türkiye’de çağ dışı bir öğretim şekli olan ezberci öğretim vardı (Sekin, 2013: 217).

Özellikle 1970’li yıllardan sonra her iktidar değişiminde eğitim programlarında da değişim yapılmıştır. Tüm istikrarsızlık ve değişiklikler sonucu eğitimin içinde bulunduğu

karmaşıklık devam etmekte, eğitim sorunlarına toplumun ihtiyaçları ve ülkenin gerçekleri göz önünde bulundurulmadan ve sorunlara bilimsel yaklaşılmadan çözümler sunulmaktadır. Bu da eğitim hakkının kullanımı ve eğitimde fırsat eşitliği gibi önem arz eden konularda, öğrencilerin haklarını anayasaya uygun bir biçimde yeterince kullanamamalarına sebep olmaktadır. Örneğin devlet; tarafından, ilköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirmek, okulları tüm çocuklara açık hale getirmek, mali yardımlar gerçekleştirmek gibi önlemler alınmıştır. Ancak tüm bu hakların vatandaşlar tarafından bilinmemesi, eğitim hakkını kullanma konusunda sorunlar meydana getirmektedir. Bu durum, eğitim hakkından mahrum olma ve fırsat eşitsizliği ile karşı karşıya bırakmaktadır. Eğitim hakkı ve fırsat eşitliği hususunda, Türkiye'nin en ciddi sorunlarından bir diğeri de yükseköğretime yoğunlaşan talep ve sonuç itibarıyla seçme ve yerleştirme sınavının yapılması zorunluluğunun meydana gelmesidir. Aynı düzey ve standartlarda eğitim alamamış farklı bölgelerden lise ve meslek lisesi mezunlarının da aynı sınava tabii tutulması, eğitim hakkının fırsat eşitliğini de sunabilmesi konusunda ciddi bir meseledir (Şenkaloğlu, 2021: 33).

Türk eğitim politikasının oluşumunda yer alan temel öğelerden biri de Milli Eğitim Şuralarıdır. Mevcut yasalar gereğince bu organın her yıl toplanarak eğitimle ilgili meseleleri tartışması, çözüm yolları araması ve eğitimle ilgili kararlar alması gerekmektedir. 1939-1976 yılları arasında geçen otuz yedi yıllık süre içerisinde dokuz defa eğitim şurası toplanmıştır. Çeşitli eğitim meselelerinin görüşüldüğü bu şuralarda yapılan çalışmalar ve alınan kararların eğitim sistemine ne ölçüde etkilediği hususu incelendiğinde meydana çıkan durum pek olumlu görünmemektedir. Her şeyden önce ilgili yasaya uygun olarak şuraların zamanında toplanamaması, toplanan şuralarda alınan kararların daima zamanın Milli Eğitim Bakanları'nın anlayışı doğrultusunda olması ve danışma organı niteliğinde olan bu kuruluşun aldığı kararların bugüne kadar Millî Eğitim Bakanlığı'nı kararlar doğrultusunda uygulama yapmaya sevk etmemiş olması gibi olgular bu organın eğitim politikası üzerinde yeterince bir fonksiyonu olmadığını ortaya koymaktadır (Alkan, 2019: 41).

Türk eğitim sistemindeki en yapısal sorunlardan biri, eğitimin devlet tekelinde olmasıdır. Türkiye'de tekeli bir eğitim modeli uygulanır. Tüm müfredatı devlet memurları belirler. Talim Terbiye Kurulu, eğitimin politikasının uygulanmasında tek söz sâhibidir. Kitapların içerikleri burada devlet memurları tarafından belirlenir. Devlet, bakanlık dışındaki eğitim kurumlarının açılmasına izin vermez. Görünürde özel okullar vardır ancak

bunlar teknik anlamda özel okul değildir. Çünkü bütün standartları, müfredatı, ders saatleri, alfabe ve eğitim dili devlet tarafından belirlenir. Hatta böyle bir eğitim yapmadıkları bilinen özel dersaneler dahi her yıl, millî eğitimin standartlarına uyacaklarına dâir programlarını millî eğitim müdürlüklerine vermek zorundadırlar. Bu durum Türkiye’de eğitim kurumlarının çeşitlenmesini ve kendi içinde alternatiflerin oluşmasını engellemektedir. Özel okul sistemi gelişmemektedir. 2010 yılı itibariyle Türkiye’de öğrencilerin sâdece %2,4’ü özel okullarda eğitime devam etmektedir. 2012 Meclis bütçe görüşmelerinde Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, Türkiye’de özel öğretim kurumlarının okul sayısının oranını 2014 yılı sonuna kadar yüzde 9’a, öğrenci sayısını ise yüzde 5’e çıkarmayı hedeflediklerini söylemiştir. Bu oran, demokrasinin iyi işlediği ülkelerde yüzde 0 ile 80 arasındadır. Dünya uygulamasında genel eğitim içinde devlet okulları daha ziyâde sosyal (public) okullardır ve dar gelirli ailelere eğitim verir (Başdemir, 2012: 49).

Okulların sınav odaklı olması, öğrencilerin okul dışı eğitim desteği ihtiyaçlarının yasal statüye sahip olmayan oluşumlarla karşılanmaya çalışılması, özel okul açma kriterlerindeki esnekliklerin nitelik problemlerini beraberinde getirmesi, eğitimin kar odaklı bir sektör olduğuna dair anlayışın pekişmesi, ekonomik koşullarını zorlayarak ailelerin çocuklarını özel okullara gönderme çabası gibi sorunların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu süreçte eğitimden beklentilerin ve talebin sınava hazırlık mantığını koruması, okulların dershaneleşmesi ve eğitimdeki özelleşmenin nitelik boyutundaki düşüş kaygıların artmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda mevcut kurumsal yapıların test odaklı bir formata bürünmesi veya kayıt dışı olarak test odaklı çalışmalara yönelme potansiyeli yüksek görünmektedir. Türkiye’de okula ait hissettiğini ifade eden öğrenci oranı yaklaşık %61 iken bu oran OECD ortalamasında %73’tür. Bu oranla Türkiye OECD ülkeleri içinde okul aidyeti en düşük öğrenci oranlarından birine sahip olmuştur (Kartal, 2020: 7).

Öğrencilerin başarı düzeylerini artırmak, eğitim politikalarının öğrenci üzerindeki etkisini görmek, eğitim sistemini daha işlevsel hale getirebilmek ve eğitim kalitesini yükseltmek için ülke olarak İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)’nin PISA çalışmalarına ülkemiz ilk kez 2003 yılında katılmıştır. Katılımın ilk yıllarından bu yana Türkiye’deki PISA sonuçları eğitim sistemimizdeki eksikler açısından önemli ipuçları içermektedir (Çelen-vd, 2011: 767).

Teknoloji ile ilgili yapılan projeler reform olarak sunulurken aslında dolaylı olarak sermayeye para aktararak eğitim kar için yapılıp anlayışına hizmet edilmektedir. Örneğin, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlerin derse bilgisayarla girmelerini sağlamak

amacıyla Öğretmene Dizüstü Bilgisayar kampanyası başlatılmış, kampanya çerçevesinde 90 bine yakın öğretmene bilgisayarları teslim edilmiştir. 61. Hükümet programında FATİH Projesi ile okullarda akıllı derslikler oluşturularak eğitimin kalitesinin daha da artırılacağı ifade edilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kamuoyuna açıklanan eğitim ve teknoloji alanında ülkemizi dünyada bir numaraya taşıyacağı belirtilen Fatih Projesi ile tüm okullara akıllı tahta, çok fonksiyonlu ağ yazıcısı ve ağ fotokopi makinesi kurulacağı belirtilmektedir. FATİH Projesi ile ilgili üretilen belgelerden elde edilen bilgilerin Proje Döngüsü Yönetimi yaklaşımına göre değerlendirilmesi sonucu elde edilen veriler temelinde proje sonuçları için ölçülebilir göstergeler bulunmadığı, projenin verimlilik, etkinlik ve etki değerlendirilmesi için ölçülebilir göstergeler bulunmadığı, projenin siyasal, teknik ve finansal sürdürülebilirliği ile ilgili ciddi sıkıntılar ve endişeler bulunduğu araştırma ile tespit edilmiştir (Ekici-vd, 2013: 317).

Sonuç

Eğitim insan var olduğundan beri vardır. Eskiden insanlar eğitimi kültür, bilgi ve beceri aktarımı olarak kullanmışlardır. Çocuklarını eğiterek aile içi eğitim vermişlerdir.

Türk Tarihi'nde eğitim özellikle askeri alanlarda kullanılmıştır. İslamiyet Öncesi Türk Devletleri'nde konar-göçer yaşam tarzı benimseyen Türkler bir müfredata ve üstü kapalı bir okul çatısına sahip olamazlar da eğitime çok önem vermişlerdir. Metehan icat ettiği ıslıklı ok ile askerlerine askeri talim vermiştir.

Orta Çağ Türk Tarihi'nde İslamiyet'i benimseyen Türkler medreseler yoluyla eğitim almışlardır. Medreselerde İslamiyet'e ait öğretilerin yanında pozitif bilim dersleri de okutulmuştur. Bulduğu çağdan günümüze ışık tutan birçok bilgin yetişmiştir.

Osmanlı Devleti yine medreseler yoluyla eğitim-öğretime devam etmiştir. Devletin bir eğitim politikası yürütememesi ve eğitimi göz ardı edip yeniyi takip etmemesi birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların üstesinden gelebilmek için özellikle askeri alanda çağdaş, modern eğitim veren Batı tarzı eğitime geçmiştir. Bu eğitime geçiş yöneticilerle sınırlı kalmış ve devlet politikası haline getirilememiştir.

Cumhuriyetin ilanından sonra eğitim ile ilgili düzenlemeler yapılırken çeşitli ülkelerden ülkemize davet edilen yabancı eğitim uzmanlarından temel eğitim, mesleki eğitim, yükseköğretim konularında rapor hazırlamaları talep edilmiştir. John Dewey, Albert Malche, gibi yabancı eğitim uzmanları hazırladıkları raporlarla Türkiye'de çağdaş eğitim sisteminin kurulmasına katkıda bulunmuşlardır. Cumhuriyet Döneminde eğitimin

yaygınlaştırılmamasının en önemli sebebinin kullanılan Arap Alfabesinin olduğuna inanılarak Alfabe değişikliğinin yapılmasına karar verilmiştir. Dil Encümeninin tarafından hazırlanan Latin Alfabesine dayalı yeni Türk alfabesi, TBMM’de 1 Kasım 1928 yılında kabul edilen yasa ile yürürlüğe girmiştir. Ardından Mustafa Kemal Paşa’nın öncülüğünde yeni Türk alfabesini halka öğretme için büyük bir eğitim programı uygulanmaya başlanmıştır. Bu amaçla Millet Mektepleri açılmış, kısa sürede okul çağını aşmış kişilere okuma yazma ve yurttaşlık eğitimi verilmeye başlanmıştır. Ayrıca Türk Ocakları ve Halk evlerinde de yaygın halk eğitimi ile okuma yazma kursları düzenlenmiştir. Kısa sürede okuryazar oranlarında göreceli bir artış sağlanmış Türkiye’nin eğitim ve kültür yaşantısı üzerinde somut etkiler yaratmış, toplumsal yapıda önemli değişimlere yol açmıştır (Kılıç, vd, 2019: 197-198).

Bir devletin siyasi çıkarlardan bağımsız bir eğitim politikası oluşturup benimsemesi gerekmektedir. Bu politikayı çağın ve bilimin gereksinimlerine göre donatıp yenilemek gerekmektedir. Eğitimde bu yeniyi yakalama ve düzenleme ihtiyacı hiç bitmeden düzenli olarak süreç halinde takip edilmelidir. Bu düzenleme ve reformlar tüm eğitim paydaşları ve çalışanlarıyla müzakere yapılarak oluşturulmalıdır.

Türk Eğitim Sistemi ve yürütülen politikalara bakacak olursak Cumhuriyet’ in temelinde oluşturulan Tevhid-i Tedrisat Kanunu, yeni harflerin kabulü, laik-millî eğitim sisteminin benimsenmesi gibi inkılaplar ve reformlar Türk Eğitimi’nin temelini oluşturmuştur. Bu temel çerçevesinde yürütülen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin birtakım sorunları da mevcuttur. Bu sorun eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde sorun teşkil etse de temelinde politik sorunlar yatmaktadır. Bu eğitim politikasındaki sorunların temelinde kalıcı bir politika yürütülemezliği ve eğitimin bir süreç olmasından kaynaklı reform ihtiyacının olmasıdır. Sürdürülebilir bir eğitim için bu reformların yapımı, sorunların tam bir şekilde analiz edilmesine bağlıdır.

Bu çalışmamızda eğitim politikaları doğrultusundaki sorunları ifade etmeye çalıştık. Bu sorunlardan başlıcalarını kısaca sıralayacak olursak; Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim-öğretimin tek elden merkezi bir şekilde yönetilmesi, yereldeki eğitimi uygulayanların değişiklik yapmasındaki sınırlılık, tekdüze- standart eğitim verilmesi ve farklı alternatiflere eğitimin kapalı oluşu, merkezi eğitim programı ve yasalar sonucunda özel eğitim veren kurumların gelişmemesi, devletin düzenli bir eğitim politikası yürütemezliği ve eğitimin sürekli siyasi polemiklere katılması, yürütülen eğitim politikalarının sürdürülebilirliğinin sağlanamayışı ve yapılan plan- programların

uygulan(a)maması, ezbere dayalı ve sınav odaklı eğitim, eğitimde teknoloji kullanımında yaşanan sorunlar, fırsat eşitliğinin sağlanamayışı, eğitim hakkının kullanılmasında yaşanan bazı sorunlar olarak sıralanabilir.

Kaynakça

- Alkan, C. (2019). “Eğitim Teknolojisi Açısından Türk Eğitim Politikası”. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 10, 1.
- Alp, H. (2016). *Tevhid-i Tedrisat’ tan Harf İnkılabına Türkiye’ de İlköğretim*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Aytaç, K. (1983). *Atatürk’ ün Eğitim Görüşü*, Ankara, Nadir Yayınları.
- Başdemir, H.Y.(2012). “Türk Eğitim Sisteminin Yapısal Sorunları ve Bir Öneri”. *Liberal Düşünce Dergisi*, 67, 35-52.
- Başgöz, İ. (1995). *Türkiye’nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Celkan, H.Y. (2006). *Bir Düşünür ve Eğitimci Olarak Ziya Gökalp*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Çelen, F.K. & Çelik, A. & Seferoğlu, S.S. (2011) “Türk Eğitim Sistemi ve PISA Sonuçları”. 13.Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Malatya.
- Çetin, H. (2003). *Modernleşme ve Türkiye’de Modernleşme Krizleri*, Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Dewey, J. (1939). *Türkiye Maarifi Hakkında Rapor*, Ankara: Maarif Vekâleti Yayınları.
- Eğitim Bir Sen (2011). *Gelecek için Eğitim Raporu*, Ankara: Gözde Matbaacılık.
- Ekici, S. & Yılmaz, B. (2013). “FATİH Projesi Üzerine Bir Değerlendirme”. Ankara: Türk Kütüphaneciliği.
- Ergün, M. (1982). *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Hali, S. & Rencüzoğulları, S. (2017). “İslamiyet Öncesi Türklerde Eğitim”. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6, 17.
- Hesapçioğlu, M. (2013). “Türkiye’ de Cumhuriyet Dönemi’ nde Eğitim Politikası ve Felsefesi”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 29, 121-138.
- Kara, A. (2020), “Türkiye’ de Alfabe Değişiminden Sonra Yeni Harflerin Yaygınlaştırılması ve Halk Eğitiminde Millet Mekteplerinin Rolü ve Önemi”. *Oğuz- Türkmen Araştırmaları Dergisi*, 4, 1, 114- 141.
- KARTAL, S. (2020), “Türkiye’ de Eğitim Politikalarının Dönüşümü: 1980 ve Sonrası”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7, 9, 1- 18.

- Kaya, Y. (1979). Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye'deki Uygulama, İstanbul: Todie Yayınları.
- Kılıç, F. (2015). "I. Maarif Kongresi". III. Sakarya zaferi ve Haymana Sempozyumu, Ankara.
- Kılıç, F. (2019) Atatürk Dönemi Eğitim Tarihi. Kılınç, M. (Ed.), Türk Eğitim Tarihi, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). Cumhuriyetin 75. Yılı Dil Bayramı, Ankara: Kültür Sanat Yayınları.
- MEB (2018). "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)", (<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>).(Erişim tarihi: 25/12/2021)
- Medici, A. (1972). Yeni Eğitim, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Özadaşık, M. (1999). Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Nesil Yetiştirme Çabaları (1923-1950), Konya: Çizgi Kitabevi
- Resmî GazeteTarihi: 24.06.1973Resmî GazeteSayısı: 14574
(<https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739&MevzuatTur=1&MevzuatTer tip=5>). Erişim Tarihi: 25/12/2021.
- TBMM Yayınları (1924). Düstur, 3, 322.
- Sekin, S. (2013). "Türkiye'de Ezberci Öğretim ve Nedenleri". Marmara Coğrafya Dergisi, 18,2008, 211-221.
- Şenkaloğlu, S. (2021). "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Türk Eğitim Sistemi ve Sorunları". Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 6, 1, 24- 36.
- Ülkütaşır, M. Ş. (2000). Atatürk ve Harf Devrimi, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yıldız, O. & Yıldız, T. (2016). "Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Politikaları". Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 3, 1, 24-41.